

Journal of Urban Environmental Planning and Development

Vol 3, No 9, Spring 2023

p ISSN: 2783-3496 - e ISSN: 22783- 3909

<http://juep.iaushiraz.ac.ir/>

DOI: 10.30495/JUEPD.2023.1980894.1153

DOR: 20.1001.1.27833496.1402.3.9.2.0

Research Paper

Evaluation effective social Indicators on urban environment for the residents of BandarLenge city

Zohreh Fani*: Faculty member, Department of Human Geography and Spatial Planning, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Sadaf Sahraeian: Master of Geography and Urban Planning (Urban Environment Planning), Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Sajad Saeedi: Master of Geography and Urban Planning (Urban Environment Planning), Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Received: 2023/01/30 **PP 21-36** Accepted: 2023/ 04/ 04

Abstract

Unbridled expansion of urban centers has increased environmental concerns for citizens. One of the solutions and methods to prevent the destruction of the urban environment is to increase the awareness, attitude and behavior of citizens towards naturalistic dimensions. The current research was conducted with the aim of investigating the social indicators effective in the emergence of environmental awareness, behavior and attitudes of the citizens of BandarLenge city. The information is descriptive-analytical, using the Cochran sampling method, 374 people from the statistical population of BandarLenge city have been selected as the research sample. Based on previous studies, the variables of this research included the components of environmental behavior (a set of people's actions towards environmental issues), environmental attitude (a set of beliefs and related to the environment) and environmental awareness (knowledge and literacy related to the environment). And the data collection was done by questionnaire method and the data was analyzed using spss software. In order to investigate the relationship between gender and the level of knowledge, attitude and behavior of people, the Mann-Whitney test was used, and the Kruskal-Wallis test was used to investigate the relationship between the level of education and the mentioned items. The most respondents in terms of gender are women in the age group of 25 to 40, and the most respondents in terms of education are people with bachelor's and master's degrees. The current research showed that despite the existence of proper awareness about the environment, the majority of people have a poor behavior in relation to the environment. Also, environmental awareness cannot guarantee the emergence of appropriate behavior and attitude of people because other conditions such as structural factors, individual ability, experience and habits are also influential in the formation of environmental behaviors.

Keywords: Environment, Social indicators, Awareness, Attitude, Behavior, BandarLengeh

Citation: Fani, Z; Sahraeian, S; Saeedi, S (2023): Evaluation effective social Indicators on urban environment for the residents of BandarLenge city, Journal of Urban Environmental Planning and Development, Vol 3, No 9, Shiraz, PP 21-36.

* **Corresponding author:** Zohreh Fani, **Email:** zohrehfanni@yahoo.com, **Tell:** +9821- 29905610

Extended Abstract

Introduction:

Concerns about the environment and the destructive effects that threaten it are increasing, and the unrestrained expansion of urban centers has caused an increase in environmental concerns for citizens, and this issue has become a global issue that has caused the preservation of And environmental protection is considered essential. One of the solutions to prevent damage to the environment and its destruction is to change human behavior in a direction that pays more attention to preserving and expanding nature. In this regard, awareness of environmental issues and individual naturalistic attitude of each person is usually considered a prerequisite for environmental concerns. The first condition is what causes social participation in the environment and how to obtain this awareness and attitude is very important. The current research was conducted with the aim of investigating the social indicators effective in the emergence of environmental awareness, behavior and attitudes of the citizens of Bandarlenge city.

Methodology:

The present study was conducted in Bandarlenge city by descriptive-analytical method. The statistical population includes people in the age range of 15 to 65 years, with a population of 13,330 people and a history of more than 3 years of residence in Bandarlenge city. And by using Cochran's sampling method, with an error level of 5%, 374 people from this statistical population have been selected as the sample size of the research. Collecting data using a four-part questionnaire (individual characteristics, awareness, attitude, behavior) which was reviewed and collected through articles and library sources. Sampling is based on a random method. Mann-Whitney and Kruskal-Wallis statistical tests were used in the data analysis in SPSS software.

Results and discussion:

According to the obtained information, it was found that the most respondents in terms of gender are women in the age group of 25 to 40, and the most respondents in terms of education are people with bachelor's and master's degrees. Also, the people of Bandarlenge city get most of their environmental information from mass media, especially television and radio, especially illiterate, low-educated, old and middle-aged people, and they get the least amount of information from environmental organizations. To check the environmental knowledge of women and men, the Mann-Whitney statistical test was used. Given that the significance level is higher than 0.05, the null hypothesis is confirmed in all three parts of environmental awareness, attitude and behavior, the significance level is higher than 0.05. and based on this, the obtained results show that men and women did not have significant differences in environmental awareness, attitude and behavior. Of course, in the knowledge section, the average score of women was slightly higher, in the attitude section, the average score of men was slightly higher, and in the behavior section, the average score of women was higher than men. For the difference in environmental awareness, attitude and behavior of citizens in different educational levels, the statistical method used to compare the four groups of sub-diploma, diploma and post-diploma, bachelor and post-graduate, Ph.D. is Cross-Cal-Wallis test. In the awareness section, considering that the level of significance was not significantly different from each other; The average is slightly higher in bachelor's and master's degrees. In the attitude section, considering that the level of significance did not have a significant difference with each other and the average was slightly higher in the bachelor's and master's degrees. In the behavior section, considering that the level of significance did not have a significant difference with each other; And the average was slightly higher in the sub-diploma level. The awareness of 15-18 year olds due to their young age and not having the necessary and sufficient education in the educational levels did not answer properly because the questions are challenging and require training in these fields; In the case of illiterates and primary education, this issue has been observed more strongly; But regarding post-diploma education and above, especially those who had units related to the environment in their academic and university units, they answered the questions of awareness correctly, so it can be concluded that awareness and knowledge about the environment is necessary and this awareness depends on individuals. They have

knowledge of men in this field. It should be mentioned that questions related to awareness are questions that require environmental literacy. According to the findings, the attitude and behavior of the people of Bandarlenge city is estimated to be good, but there are some other important points, such as, it is true that some people (primary education and even illiterate) have less environmental literacy. But they have acted completely differently in the emergence of environmentalist behavior and attitude. In other words, it can be said that the elderly and illiterate people, compared to the educated and younger ones, had a better performance in preserving, maintaining, restoring and creating a better environment in the city, as well as being more enthusiastic and active and even using new methods in creating the city environment.

Conclusion:

The present study showed that despite the awareness and appropriate attitude of the citizens of Bandarlenge towards the environmental situation, it has not led to environmental protection behaviors. Also, environmental awareness cannot guarantee the emergence of appropriate behavior and attitude of people because other conditions such as structural factors, individual ability, experience and habits are also influential in the formation of environmental behaviors and according to the information obtained, it was found that those who They have higher education, they do not necessarily have environmental attitude and behavior. It was also found that the elderly perform better in relation to the environment, which they knew due to their long years of experience and the information obtained from mass media, especially television and radio. Also, this performance was observed in students who worked much more and patiently to preserve the environment and considered maintaining and expanding a healthy environment as a priority. In order to improve the status of social indicators affecting the environmental conditions of Bandarlenge city and similar cities in the country, it is suggested to create a platform for residents to communicate and interact with each other and finally to interact with managers and planners and establish two-way communication between people and decision makers, as well as for Creating awareness and knowledge of the environment, which are effective factors on responsible behavior, should be done through public education for the use of mass communication tools and environmental conferences, which will provide grounds for compiling articles, proposals, compositions and scientific initiatives of students in the society.

فصلنامه برنامه ریزی و توسعه محیط شهری

دوره ۳، شماره ۹، بهار ۱۴۰۲

شاپا چاپی: ۳۴۹۶-۲۷۸۳ - شاپا الکترونیکی: ۳۹۰۹-۲۷۸۳

<http://juep.iaushiraz.ac.ir/>

DOI: 10.30495/JUEPD.2023.1980894.1153

DOR: 20.1001.1.27833496.1402.3.9.2.0

مقاله پژوهشی

ارزیابی شاخص های اجتماعی مؤثر بر محیط زیست شهری از نظر ساکنین شهر

بندر لنگه

زهره فنی*: استاد گروه جغرافیای انسانی و آمایش، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

صدف صحرائیان: کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

سجاد سعیدی: کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۱۰ صص ۲۱-۳۶ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۱/۱۵

چکیده

گسترش لجام گسیخته مراکز شهری موجب افزایش نگرانی های محیط زیستی برای شهروندان شده است. یکی از راهکارها و روش های جلوگیری از تخریب محیط زیست شهری، افزایش آگاهی، نگرش و رفتار شهروندان به سمت ابعاد طبیعت گرایانه است. پژوهش حاضر با هدف بررسی شاخص های اجتماعی مؤثر در بروز آگاهی، رفتار و نگرش های محیط زیستی شهروندان شهر بندر لنگه صورت گرفته است. اطلاعات به روش توصیفی-تحلیلی، با استفاده از روش نمونه گیری کوکران تعداد ۳۷۴ نفر از جامعه آماری شهر بندر لنگه به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شده اند. متغیرهای این پژوهش با استناد به پژوهش های پیشین، شامل مؤلفه های رفتار محیط زیستی (مجموعه ای از کنش های افراد نسبت به مسائل محیط زیست)، نگرش محیط زیستی (مجموعه ای از باورها و مرتبط با محیط زیست) و آگاهی محیط زیستی (شناخت و سواد مرتبط با محیط زیست) بوده و جمع آوری داده ها به روش پرسش نامه ای صورت گرفته است و داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. به منظور بررسی رابطه بین جنسیت و میزان دانش، نگرش و رفتار افراد از آزمون من-وینتی و برای بررسی رابطه بین سطح تحصیلات با موارد نامبرده از آزمون کروسکال-والیس استفاده شده. بیشترین پاسخ دهندگان را از لحاظ جنسیت زنان گروه سنی ۲۵ تا ۴۰ و بیشترین پاسخ دهندگان از نظر تحصیلات، افراد دارای تحصیلات کارشناسی و کارشناسی ارشد شامل می شوند. پژوهش حاضر نشان داد علیرغم وجود آگاهی مناسب نسبت به وضعیت محیط زیست، اکثریت افراد در رابطه با محیط زیست، رفتار ضعیفی دارند. همچنین آگاهی های محیط زیستی نمی تواند تضمین کننده بروز رفتار و نگرش مناسب مردم باشد به این دلیل که در شکل گیری رفتارهای محیط زیستی، شرایط دیگری مثل عوامل ساختاری، توانایی فرد، تجربه و عادات نیز تأثیر گذار است.

واژه های کلیدی: محیط زیست، شاخص های اجتماعی، آگاهی، نگرش، رفتار، بندر لنگه.

استناد: فنی، زهره؛ صحرائیان، صدف؛ سعیدی، سجاد (۱۴۰۲). ارزیابی شاخص های اجتماعی مؤثر بر محیط زیست شهری از نظر ساکنین شهر بندر لنگه، فصلنامه برنامه ریزی و توسعه محیط شهری، سال ۳، شماره ۹، شیراز، صص ۲۱-۳۶.

* نویسنده مسئول: زهره فنی، پست الکترونیکی: zohrehfanni@yahoo.com، تلفن: ۰۲۱-۲۹۹۰۵۶۱۰.

مقدمه:

جمعیت شهرهای جهان روزبه‌روز در حال افزایش است. پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۵۰ بیش از ۶۶ درصد از جمعیت کره زمین شهرنشین خواهند شد که به معنای جابه‌جایی بیش از ۲/۵ میلیارد نفر روستائین به سمت شهرها می‌باشد (United Nations, 2015). در کشورهای درحال توسعه با دو برابر شدن جمعیت شهری در ۳۰ سال آینده، مساحت زمین‌های ساخته‌شده به سه برابر مساحت کنونی خواهد رسید (Piorr et al. 2019: 8). ۷۵ درصد از منابع موجود جهان اعم از انرژی، سوخت‌های فسیلی، مواد خام، آب و مواد غذایی را شهرهای امروزی به مصرف می‌رسانند. پیش‌بینی شده است که مصرف منابع در شهرها در سال ۲۰۵۰ از ۹۰ میلیارد تن فراتر رود، درحالی‌که در سال ۲۰۱۰ این رقم ۴۰ میلیارد تن بوده است (UNEP, 2018: 9). در ایران موضوع حفظ و نگهداری از محیط‌زیست چندان رضایت‌بخش نیست، هرچند در اصل پنجاهم قانون اساسی و برنامه چهارم توسعه، حفاظت از محیط‌زیست وظیفه عمومی قلمداد شده و مسئله بهبود آگاهی عمومی نسبت به تحقق توسعه پایدار راه، امری ضروری می‌داند (Marzban et al, 2019). مشکلات محیط‌زیستی شهرهای امروزی روزبه‌روز در حال افزایش است، مشکلاتی از جمله: آب ناکافی، بهداشت، پسماند، فقر، آلودگی یکی از مهم‌ترین چالش‌ها و مسائل امروزی در شهرها شناخته می‌شوند. این‌ها می‌توانند سلامت ساکنان و محیط‌زیست شهرها را با خطر بسیار بزرگ و نگران‌کننده همراه کنند. در کنار شاخص‌های فضایی و کالبدی شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی نیز می‌تواند بر روی سلامت محیط‌زیست شهری اثر گذارند از جمله: درآمد، سواد، مالکیت، بیکاری و... (Sajadi et al, 2019). افزایش مشارکت و آگاهی می‌تواند در ایجاد یک تعادل شهری و رسیدن به توسعه پایدار نقش مهمی را ایفا کند (Rezaeian et al, 2018). شیوه‌های مشارکتی مردم در زمینه محیط‌زیست شهری و مدیریت آن با توجه به نیاز شهرها همیشه در حال تغییر است، البته لازم به ذکر است که آگاهی و دانش مردم در این زمینه‌ها می‌تواند بسیار تأثیرگذار باشد (Maleki, Sarvestan, 2016). یکی از راهکارهای جلوگیری از آسیب رساندن به محیط‌زیست و تخریب آن تغییر دادن رفتار انسان به سمتی است که توجه بیشتری برای حفظ و گسترش طبیعت داشته باشد. در این خصوص آگاهی از موضوعات محیط‌زیستی و نگرش طبیعت‌گرایانه فردی هر شخص معمولاً پیش‌نیازی برای نگرانی‌های محیط‌زیستی محسوب می‌شود. اولین شرط این است که چه چیزی باعث مشارکت اجتماعی در محیط‌زیست می‌شود و چگونگی به دست آمدن این آگاهی و نگرش بسیار اهمیت دارد. بسیاری بر این باور هستند که مشکلات محیط‌زیستی در ارزش‌ها و باورهای محیط‌زیستی ریشه دارد. برخی به دست آوردن این آگاهی‌ها را ناشی از تجربه و برخی ناشی از تحصیلات و سایر ابزارهای اطلاع‌رسانی می‌دانند. بسیار مهم است که بدانیم مردم نسبت به محیط اطراف خود چگونه فکر می‌کنند، چقدر از آن شناخت دارند و تا چه اندازه برای برطرف کردن مشکلات، دغدغه نشان می‌دهند. در آماده‌سازی سیاست‌های حفظ و نگهداری محیط‌زیست عملکرد، نگرش و آگاهی سه عنصر مهم تلقی می‌شوند. در پژوهش حاضر سعی بر آن شده است که به دلیل کاهش کیفیت محیط زیست جنوب کشور به خصوص شهرها ساحلی، عوامل اجتماعی مؤثر بر بروز آگاهی، رفتار و نگرش‌های محیط‌زیستی ساکنین شهر بندرلنگه شناسایی و ارزیابی شود. با توجه به اینکه همیشه آگاهی تأثیر مستقیم بر رفتار ندارد، اما می‌تواند مکانیسم‌های دیگری را تقویت کند. امروزه آگاهی و نگرش در بروز رفتارهای محیط‌زیستی افراد یک جامعه به‌خصوص جامعه شهری برای رسیدن به توسعه پایدار مطرح می‌شود. هدف این پژوهش بررسی تأثیر عوامل اجتماعی بر دانش، نگرش و عملکرد محیط‌زیستی مردم شهر بندرلنگه می‌باشد. با توجه به این هدف، مسئله و نیاز شهر منتخب، به این دو پرسش اساسی پاسخ داده می‌شود: سطح آگاهی، نوع رفتار و دانش محیط‌زیستی افراد چه رابطه‌ای با تحصیلات و جنسیت آن‌ها دارد؟ ابزار و شیوه‌های مؤثر در افزایش آگاهی و بهبود رفتار محیط‌زیستی مردم شهر بندر لنگه کدامند؟

پیشینه و مبانی نظری:

شناسایی عوامل کلیدی مشکلات محیط‌زیستی و مقایسه عملکرد کشورهای مختلف در طول زمان نظارت بر اثرات سیاست‌ها و پیشرفت در جهت اهداف آن‌ها و افزایش آگاهی در مورد مسائل محیط‌زیستی برای رسیدن به پایداری محیطی بسیار ضروری هستند امروزه پژوهشگران بر این باور هستند که افزایش آگاهی باعث بروز رفتارهای مسئولانه‌تر شود (Sahehi, ghaemi, 2013). داشتن سواد محیط‌زیستی توانایی ما را در درک نظام طبیعت بالا می‌برد. جامعه که مردم آن از سواد محیط‌زیستی برخوردار هستند، حیات خود را وابسته به طبیعت می‌داند و این باعث می‌شود که هرگز دست به نابودی محیط طبیعی اطراف خود نزنند. (Azadkhani, 2019). از دلایلی که یک نگرش بررسی می‌شود این است که بتوانیم رفتاری را که یک شخص از خود بروز می‌دهد را پیش‌بینی کنیم. با این فرض که نگرش‌های هر شخص تعیین‌کننده رفتارهای او می‌تواند باشد. رابطه بین نگرش و رفتار پیچیده‌تر است از آنچه ما تصور می‌کنیم. در این صورت یک

نگرش، پیش‌بینی کننده یک رفتار است که: ۱- نیرومند و همساز باشد. ۲- نگرشی باشد که با رفتار ارتباط ویژه‌ای دارد. نگرش‌هایی که از تجربه به دست می‌آید رفتارها را بهتر پیش‌بینی می‌کنند تا نگرش‌هایی که با خواندن و شنیدن به دست می‌آیند. ۳- حس مسئولیت اجتماعی و مشارکت مردمی در حفاظت از محیط‌زیست را ایجاد کند (Malekabadi, et al, 2012). مشارکت یکی از عوامل مهم زندگی شهری به حساب می‌آید. داشتن مشارکت و آگاهی مناسب مردم یک شهر در مراحل تصمیم‌گیری، یکی از عناصر مهم مدیریت شهری به حساب می‌آید. در حقیقت مشارکت اجتماعی فقط کار جمعی نیست بلکه یک نوع تفکر جمعی، مشارکت جمعی، تصمیم‌گیری جمعی، تولید جمعی و در نهایت استفاده جمعی است. که سبب افزایش درک و آگاهی شهروندان از مسائل مربوط به خودشان و نیاز متقابل به یکدیگر می‌شود، به ایجاد جامعه بهتر کمک می‌کند و توانایی‌های یک جامعه را برای هماهنگ کردن کنش‌های افراد به منظور توسعه و بهبود کالاهای جمعی ارزشمند، تقویت کرده و همچنین فرصت‌های تدوین سیاست‌های هوشمندانه را افزایش داده و به توسعه پایدار شهری کمک می‌کند. (Jamali & Nematollahi, 2021). یکی دیگر از ابعاد مؤثر بر جامعه در جهت حفظ محیط زیست شهری، رفتار محیط‌زیستی است. رفتار محیط‌زیستی، مجموعه‌ای از کنش افراد جامعه نسبت به محیط‌زیست است که در طیف وسیعی از احساسات، تمایلات و آمادگی‌های خاص قرار دارد. برای درک بهتر رفتارهای محیطی باید عوامل نگرشی و موقعیتی و توانایی‌های فردی و عادات را در رابطه با یکدیگر بررسی کرد. سه دسته عوامل به‌طور کلی در دو سطح فردی و ساختاری، برای تبیین رفتارهای محیط‌زیستی به کار گرفته شده‌اند. این سه دسته عبارت‌اند از: عوامل فردی (ارزش‌ها، باورها، آگاهی‌ها)، عوامل موقعیتی (امکانات، کنترل اجتماعی، هزینه مادی) و عوامل اجتماعی سیاسی (سرمایه اجتماعی، اعتقاد به تأثیر برکنش فردی و...) این سه دسته در دو گروه ذهنی و عینی تقسیم‌بندی می‌شوند؛ تبیین‌های ذهنی، به ویژگی‌های نگرشی، ارزشی، آگاهی‌ها و ادراکات فردی نظر دارند و تبیین‌های عینی می‌کوشند تا تأثیر شرایط عینی نظیر امکانات انجام رفتار محیط‌زیستی، کنترل اجتماعی یا هزینه‌هایی را که فرد برای انجام رفتار محیط‌زیستی مجبور به پرداختن آن‌ها است، مبنایی برای رفتار محیط‌زیستی قرار دهد (Dastres, khajenori, 2019). یک رفتار ناخواسته و مخرب در مکان و زمانی مشخص می‌تواند در مکان و زمان‌های خاص دیگر تأثیرات منفی ایجاد کند و صدمات جبران‌ناپذیری را به اکوسیستم وارد کند. (Sahehi, ghaemi, 2013). پژوهشگران معتقدند که سطوح سرمایه اجتماعی بر رفتارهای محیط‌زیستی و حفاظت از محیط زیست تأثیر به‌سزایی دارد و رفتارهای محیط‌زیستی افراد و تمایل آنها به حفظ محیط زیست به شخصیت، وضعیت و ظرفیت‌های اجتماعی در جامعه بستگی دارد. (Azadkhani et al, 2020:1) در ادامه برخی از پژوهش‌هایی که با عنوان پژوهش حاضر مرتبط هستند ارائه شده است. ییمینی و جعفری نیا در سال ۱۴۰۱ در پژوهشی تحت عنوان تبیین و بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و رفتارهای محیط‌زیستی شهروندان با تأکید بر توسعه شهری، نمونه موردی: شهر جم، پژوهش نموده‌اند که نتایج پژوهش حاکی از آن است که در رابطه بین ابعاد سرمایه اجتماعی و رفتارهای محیط‌زیستی شهروندان، متغیرهای فردی نقش تعدیل‌گر را دارند، همچنین نتایج نشان داد که ارتباط بین ابعاد سرمایه اجتماعی یعنی تعامل اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و رفتارهای محیط‌زیستی، مثبت و معنادار است. (Yamini & Jafarinia, 2021). کلانتری و همکاران، تحقیقی تحت عنوان عوامل اجتماعی تأثیرگذار بر رفتار محیط‌زیستی شهروندان در شهر تهران به انجام رساندند. نتایج تحقیق آن‌ها حاکی از آن بود که بروز این‌گونه رفتارها از عواملی نظیر سن، جنسیت، درآمد، تحصیلات و دانش پایه‌ای از مسائل محیط‌زیستی، نگرش‌های محیط‌زیستی و احساس نگرانی تأثیر می‌پذیرد. زنان عقیده داشتند قوانین محیط‌زیست کافی و تنها نیاز است این قوانین با سخت‌گیری بیشتری اجرا شود، اما بیشتر مردان تأکید کردند که این قوانین کافی نبوده و دولت باید قوانین جدیدی را تصویب کند (Niankara (Kalantari, et al, 2017) Zoungrana در سال 2018 در مطالعه خود بر روی تعدادی از دانشجویان برای سنجش میزان علاقه و آگاهی آن‌ها از مشکلات و مسائل محیط‌زیست و همچنین نحوه خدمات‌رسانی به اکوسیستم پایدار مشاهده کردند، عواملی چون سن، جنسیت، مهاجرت و وضعیت اقتصادی تعیین‌کننده میزان رفتار آن‌ها در خصوص محیط‌زیست است (Zoungrana و Niankara, 2018). غلامرضا جعفری نیا در سال ۱۴۰۰ مجموعه عواملی که به نظر می‌رسید می‌توانند سهمی در تبیین رفتار معنادار محیط زیست افراد داشته باشند، در قالب یک پرسش‌نامه گنجانده که شامل متغیرهای دموگرافیک، رفتارهای اجتماعی محیط‌زیستی، شبکه‌های مشارکت مدنی، هنجارهای اجتماعی و اعتماد اجتماعی بود. نتایج به‌دست‌آمده از محاسبات آماری او نشان می‌دهد ضریب همبستگی پیرسون و سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده از رگرسیون، در هر سه متغیر شبکه‌های مشارکت مدنی، هنجارهای اجتماعی و اعتماد اجتماعی از ۰/۰۵ کوچک‌تر است، بنابراین بین هر سه فرضیه و رفتارهای اجتماعی محیط‌زیستی رابطه وجود دارد (Jafarinia, 2021). صالحی (۱۳۹۰)، در مقاله‌ای تحت عنوان رفتارهای محیط‌زیستی، دانش محیط‌زیستی و تحصیلات، ۷۱۵ نفر از ساکنان سه استان شمالی کشور را مورد بررسی قرارداد. نتایج او نشان داد که افراد مورد بررسی از دانش محیط‌زیستی پایینی برخوردار بودند، درحالی‌که رفتارهای محیط‌زیستی نسبتاً بالایی از خود نشان دادند. (Salehi, 2011) پژوهش صورت گرفته توسط Andrea Severo و همکاران در سال ۲۰۲۱ تأثیرات کرونا و ویروس آگاهی‌های محیط‌زیستی، مصرف پایدار و مسئولیت اجتماعی در برزیل و پرتغال مورد بررسی قرار دادند. نتایج به‌دست‌آمده حاکی از آن است که، این دوران قرنطینه

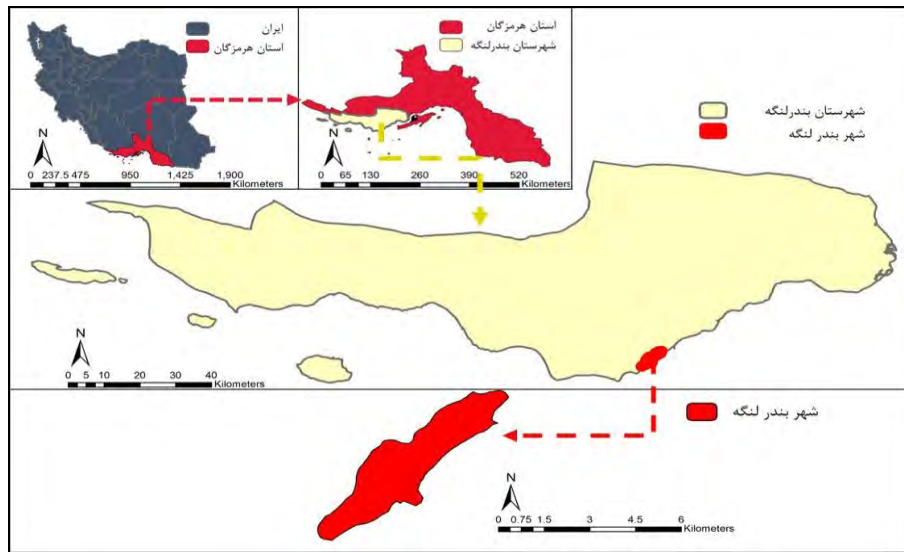
بر روی آگاهی‌های محیط‌زیستی و مسئولیت‌های اجتماعی و کیفیت زندگی مردم تأثیرات بسیار زیادی گذاشته بود. در پرتقال در این دوره رسانه‌هایی همچون تلویزیون، ماهواره و شبکه‌های اطلاع‌رسانی و شبکه‌های اجتماعی در خصوص آگاهی دادن به افراد کمتر فعالیت می‌کردند؛ اما در برزیل در دوران این پدیده کرونا ویروس برای آگاهی رساندن به مردم از طریق مؤسسات و شرکت‌ها و رسانه‌ها برای افزایش آگاهی و مشارکت مردم در خصوص رفع مشکلات محیط‌زیست بسیار هوشمندانه عمل کردند. یکی دیگر از یافته‌های این تحقیق این بود که نسل جدید با شدت بیشتری این مسائل و مشکلات را درک می‌کند که این موضوع بسیار خوش‌بینانه درباره نگرانی‌های محیطی در سطح جهان است (Andrea Severo, et al, 2021) با بررسی تحقیقات پیشین، آن‌ها را می‌توان به سه دسته تقسیم نمود: دسته‌ی اول تحقیقاتی هستند که به رابطه مثبتی بین دانش و رفتار محیط‌زیستی دست یافتند. دسته دوم به رابطه‌ای منفی پی بردند و دسته‌ی سوم تحقیقاتی هستند که نتوانستند به هیچ رابطه معنی‌داری بین این دو متغیر دست یابند. برخی از پژوهش‌ها به افزایش آگاهی برای رسیدن به نگرش و رفتار صحیح محیط‌زیستی پی بردند. برخی از پژوهشگران، تأثیر عواملی نظیر سن، جنسیت، درآمد، تحصیلات و دانش پایه‌ای از مسائل محیط‌زیستی، نگرش‌های محیط‌زیستی و احساس نگرانی نسبت به محیط دانستند. متغیرهای این پژوهش با بررسی و مطالعه میانی پژوهش و همچنین استناد از پژوهش‌های پیشین، تشکیل شده که شامل رفتارهای محیط‌زیستی (مجموعه‌ای از کنش‌های افراد جامعه نسبت به محیط‌زیست که در طیف وسیعی از احساسات تمایلات و آمادگی‌های خاص برای رفتار نسبت به محیط‌زیست)، نگرش محیط‌زیستی (مجموعه‌ای از باورها و احساسات که مرتبط با مسائل و مشکلات محیط‌زیستی (شناخت و سواد لازم درباره مسائل و مشکلات محیط‌زیست و آشنایی مهارت‌های لازم برای مقابله با آن‌ها) است. با توجه به پژوهش‌های پیشین، پژوهشگران این پژوهش نیز با استفاده از به‌کارگیری برخی از این عوامل به‌صورت پرسش‌هایی از افراد بومی شهر بندر لنگه برای رسیدن به این پاسخ که این شاخص‌های اجتماعی به چه میزان توانسته‌اند در محیط‌زیست منطقه مورد مطالعه تأثیرگذار باشند صورت گرفته است.

روش تحقیق:

مطالعه حاضر به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. جامعه آماری شامل افرادی در محدوده سنی ۱۵ تا ۶۵ سال، دارای جمعیت ۱۳۳۳۰ نفر و سابقه بالای ۳ سال سکونت در شهر بندرلنگه را دارند. (Statistical Yearbook of Hormozgan Province, 2020) و با استفاده از روش نمونه‌گیری کوکران، با سطح خطایی ۵ درصد، تعداد ۳۷۴ نفر از این جامعه آماری به‌عنوان حجم نمونه پژوهش انتخاب شده است. جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه‌ای چهاربخشی (مشخصات فردی، آگاهی، نگرش، رفتار) که این پرسش‌نامه از طریق مقالات و منابع کتابخانه‌ای بررسی و برداشت گردیده است. نمونه‌گیری بر پایه روش تصادفی صورت می‌گیرد. در تجزیه تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آماری من-وینتی و کروسکال-والیس در قالب نرم افزار spss، استفاده شده است.

محدوده مورد مطالعه:

شهرستان بندرلنگه در مختصات جغرافیایی ۲۶ درجه و ۳۳ دقیقه عرض شمالی و ۵۴ درجه و ۵۴ دقیقه طول شرقی از نصف النهار مبدأ واقع شده است. (Karamipor, et al, 2016). بر اساس نتایج سرشماری سال ۱۳۷۵، جمعیت این شهر از ۸۰۰۷۹ نفر به ۱۳۴۷۱۳ در سال ۱۳۹۵ رسیده است. میزان تراکم جمعیت در این شهرستان معادل ۱۶/۴ نفر در کیلومتر مربع است (Ansari, et al, 2016). میانگین تحلیل‌های بارش و دما بارش در بندرلنگه در دوره آماری مورد مطالعه به ترتیب ۷/۷۱۴ میلی‌متر و دمای ۳۲ درجه را نشان می‌دهد. بزرگ‌ترین رودخانه این منطقه «مهران» از کوه «گله‌دار» در جنوب استان فارس سرچشمه می‌گیرد. وسعت این شهر ۲۱،۴۳۶ کیلومتر مربع و در غرب استان هرمزگان واقع شده است. این بندر دارای ۳۶۶ آب‌انبار، دولا‌ب‌های متعدد و آب‌وهوای گرم و مرطوب است (Farahi, ghasemi, 2017).

نقشه ۱: موقعیت جغرافیایی شهر بندرلنگه (منبع: نگارندگان، ۱۴۰۱)

بحث و ارائه یافته‌ها:

با توجه به اطلاعات به دست آمده، (جدول ۱)، از تکمیل پرسشنامه توسط شهروندان در ارتباط با جنسیت، سن، تحصیلات، مشاهده می‌شود که بیشترین پاسخ‌دهندگان را زنان، گروه سنی ۲۵ تا ۴۰ و بیشترین پاسخ‌دهندگان را، افراد دارای تحصیلات کارشناسی و کارشناسی ارشد تشکیل داده‌اند. همچنین در این جدول نشان می‌دهد که مردم شهر بندرلنگه بیشترین اطلاعات محیط‌زیست خود را از رسانه‌های جمعی به ویژه تلویزیون و رادیو به دست می‌آورند، به خصوص افراد بی‌سواد، کم‌سواد، مسن و میان‌سال و کمترین اطلاعات را از سازمان‌های محیط‌زیستی کسب می‌کنند.

جدول ۱: توزیع فراوانی جنسیت، سن، تحصیلات و کسب اطلاعات محیط‌زیستی

عناوین	اجزا	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
۱. جنسیت	زن	۲۰۲	%۵۴	%۵۴
	مرد	۱۷۲	%۴۶	۱۰۰
	کل	۳۷۴	۱۰۰	
۲. سن	۱۵ تا ۲۴	۱۰۵	%۲۸	۲۸
	۲۵ تا ۴۰	۱۷۳	%۴۶	۷۴
	۴۰ تا ۶۵	۷۸	%۲۱	۹۵
	۶۵ به بالا	۱۸	%۵	۱۰۰
	کل	۳۷۴	۱۰۰	
۳. تحصیلات	زیر دیپلم	۶۷	%۱۸	%۱۸
	دیپلم و کاردانی	۵۳۱	%۳۶	%۵۴
	کارشناسی و کارشناسی ارشد	۱۶۵	%۴۴	%۹۸
	دکتری	۷	%۲	۱۰۰
	کل	۳۷۴	۱۰۰	
کسب اطلاعات محیط‌زیست	تلویزیون و رادیو	۱۹۱	%۵۱	%۵۱
	روزنامه کتاب	۱۳۵	%۳۶	%۸۷
	دوستان و فامیل	۳۷	%۱۰	%۹۷
	سازمان‌های مردمی و دولتی حامی محیط‌زیست	۱۱	%۳	۱۰۰
	کل	۳۷۴	۱۰۰	

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

در خصوص عوامل اجتماعی محیط‌زیست، قبیل از آگاهی (دانش)، نگرش و رفتار (عملکرد) محیط‌زیستی در شهر بندرلنگه سؤالاتی طراحی شد و در بین شهروندان جهت سنجش و ارزیابی توزیع گردید. میانگین پاسخ‌های دریافتی در (جدول ۲) مشاهده می‌شود که در بخش دانش محیط‌زیستی، شناخت در مورد توسعه پایدار و محیط زیست، در بخش نگرش محیط‌زیستی، دولت و سازمان‌ها باید جرائم سنگینی برای از بین بردن یا ضرر به محیط‌زیست تعیین کنند و در رفتار محیط‌زیستی، از میوه‌ها و سبزی‌هایی استفاده می‌کنم که با کودهای گیاهی و حیوانی (غیر شیمیایی) پرورش یافته باشد، بیشترین میانگین پاسخ را به خود اختصاص دادند.

جدول ۲: میانگین نمرات آگاهی (دانش)، نگرش و رفتار (عملکرد) محیط‌زیستی

یافته‌های مؤلفه‌های دانش محیط‌زیستی			
سؤالات	میانگین	انحراف معیار	تعداد
شناخت ایران از نظر اقلیمی	۱/۹۰	۰/۷۰۰	۳۷۴
شناخت مواد آلوده‌کننده محیط‌زیست	۲/۵۰	۰/۸۷۶	۳۷۴
شناخت مشکلات محیط‌زیستی ایران	۱/۱۳	۰/۸۶۴	۳۷۴
شناخت عوامل مصرف آب در کشور	۲/۶۰	۰/۶۷۳	۳۷۴
شناخت عوامل آلوده‌کننده محیط	۲/۵۵	۰/۷۸۲	۳۷۴
شناخت شهرهای آلوده ایران	۱/۷۰	۰/۸۲۷	۳۷۴
شناخت عوامل آلوده‌کننده آب‌های زیرزمینی	۱/۲۲	۰/۹۳۳	۳۷۴
شناخت در مورد توسعه پایدار و محیط‌زیست	۲/۸۳	۰/۶۵۲	۳۷۴
شناخت تشکل‌های مردمی و NGO ها	۲/۲۳	۰/۸۵۸	۳۷۴
آشنایی با نقش و اهمیت ایجاد فضاهای سبز شهری	۲/۱۸	۰/۹۲۳	۳۷۴
یافته‌های مؤلفه‌های نگرش محیط‌زیستی			
سؤالات	میانگین	انحراف معیار	تعداد
لزوم جداسازی زباله‌های بازیافتی	۳/۷۲	۱/۱۲۳	۳۷۴
لزوم تصویب قوانین جدید توسط دولت برای کاهش استفاده از ماشین‌های شخصی	۳/۷۹	۱/۰۳۴	۳۷۴
در اولویت قرار گرفتن مسائل محیط‌زیستی	۲/۲۳	۱/۱۱۳	۳۷۴
ضرورت هماهنگ شدن انسان با طبیعت	۴/۰۴	۰/۸۴۵	۳۷۴
ساخت ماشین‌ها با آلاینده‌گی کمتر باید بر ساخت آزادراه‌ها مقدم باشد.	۳/۴۱	۱/۱۲۹	۳۷۴
حق انسان‌ها برای دست‌کاری در طبیعت فقط برای رفع نیازها باشد	۳/۹۴	۰/۶۵۴	۳۷۴
مهم‌ترین دلیل حفظ محیط‌زیست بقای انسان است	۴/۱۵	۰/۶۷۳	۳۷۴
تعادل طبیعت بسیار حساس است و به راحتی از بین می‌رود	۳/۶۵	۰/۸۷۱	۳۷۴
دولت و سازمان‌ها باید جرائم سنگینی برای از بین بردن یا ضرر به محیط‌زیست تعیین کنند	۴/۳۳	۱/۱۱۵	۳۷۴
یافته‌های مؤلفه‌های رفتاری (عملکردی) محیط‌زیستی			
سؤالات	میانگین	انحراف معیار	تعداد
به قوانین و اصول محیط‌زیست پایبند هستم	۳/۸۷	۰/۸۶۰	۳۷۴
برای حفاظت از محیط‌زیست به دیگران تذکر می‌دهم	۳/۰۹	۰/۸۹۲	۳۷۴
در مواقع حمام کردن خیلی سریع فقط دوش می‌گیرم و از هدر دادن آب جلوگیری می‌کنم	۳/۶۷	۱/۰۴۲	۳۷۴
از ظروف و بطری‌های شیشه‌ای استفاده مجدد می‌کنم (مثلاً برای جای مربا و ترشی)	۳/۴۰	۱/۰۰۱	۳۷۴
از کاغذهای باطله استفاده مجدد می‌کنم (مثلاً برای نوشتن یادداشت و پاک کردن شیشه).	۲/۴۴	۱/۴۰۶	۳۷۴
از میوه‌ها و سبزی‌هایی استفاده می‌کنم که با کودهای گیاهی و حیوانی (غیر از شیمیایی) پرورش یافته باشد.	۴/۵۴	۱/۰۸۷	۳۷۴

۳۷۴	۱/۰۳۴	۳/۶۶	زباله‌های آشپزخانه را که قابل تبدیل شدن به کود هستند را در باغچه می‌ریزم
۳۷۴	۱/۵۴۱	۳/۱۴	من ترجیح می‌دهم بدون ماشین شخصی به خرید بروم.
۳۷۴	۰/۹۶۱	۴/۰۱	در پایان تفریح و تفرج در طبیعت زباله‌های تولیدشده را جمع و داخل سطل آشغال می‌ریزم و یا در صورت فقدان سطل آشغال، آن‌ها را آتش می‌زنم.
۳۷۴	۰/۶۵۸	۴/۲۲	در هنگام مسافرت ترجیح می‌دهم از وسایل حمل‌ونقل عمومی استفاده کنم.

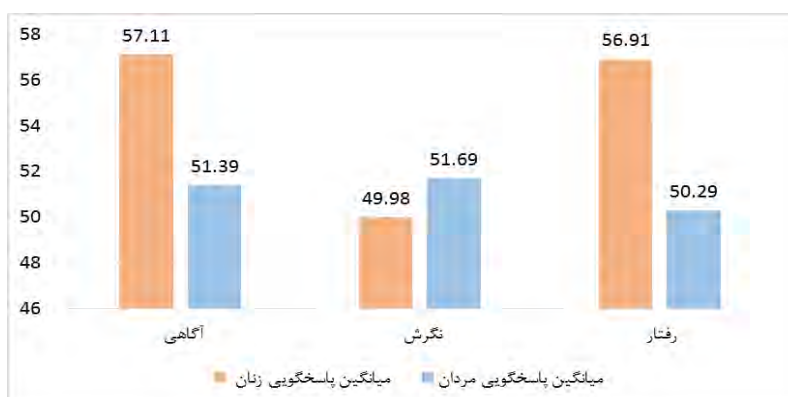
(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

بررسی اختلاف آگاهی (دانش)، نگرش و رفتار (عملکرد) محیط‌زیستی زنان و مردان در این بخش به بررسی دانش محیط‌زیستی زنان و مردان از نظر آماری پرداخته شد. روش آماری مورد استفاده برای مقایسه دو گروه زن و مرد روش من-ویتنی بوده است. با توجه به اینکه سطح معنی‌داری بالاتر از ۰/۰۵ فرض صفر تأیید می‌شود. بر این اساس دو گروه، (جدول ۳)، زن و مرد در بخش دانش محیط‌زیستی اختلاف معناداری با یکدیگر نداشتند. البته نمره میانگین زنان با عدد ۵۷/۱۱ اندکی بالاتر بود دو گروه زن و مرد در بخش نگرش محیط‌زیستی اختلاف معناداری با یکدیگر نداشتند. البته نمره میانگین مردان با عدد ۵۱/۶۹ اندکی بالاتر بود. در بخش رفتار (عملکردی) نیز نمره میانگین زنان با عدد ۵۶/۹۱ بالاتر از مردان بود.

جدول ۳: نتایج آزمون من-ویتنی، بررسی اختلاف آگاهی (دانش)، نگرش و رفتار (عملکرد) محیط‌زیستی زنان و مردان

بررسی اختلاف آگاهی (دانش) محیط‌زیستی بین زنان و مردان			
جنسیت	تعداد	رتبه میانگین	معنی‌داری
زن	۲۰۲	۵۷/۱۱	۰/۴۵
مرد	۱۷۲	۵۱/۳۹	۰/۴۵
بررسی اختلاف نگرش محیط‌زیستی بین زنان و مردان			
جنسیت	تعداد	رتبه میانگین	معنی‌داری
زن	۲۰۲	۴۹/۹۸	۰/۵۵
مرد	۱۷۲	۵۱/۶۹	۰/۵۵
بررسی اختلاف رفتار (عملکرد) محیط‌زیستی بین زنان و مردان			
جنسیت	تعداد	رتبه میانگین	معنی‌داری
زن	۲۰۲	۵۶/۹۱	۰/۲۷
مرد	۱۷۲	۵۰/۲۹	۰/۲۷

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

نمودار ۱: بررسی اختلاف آگاهی (دانش)، نگرش و رفتار (عملکرد) محیط‌زیستی زنان و مردان (منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

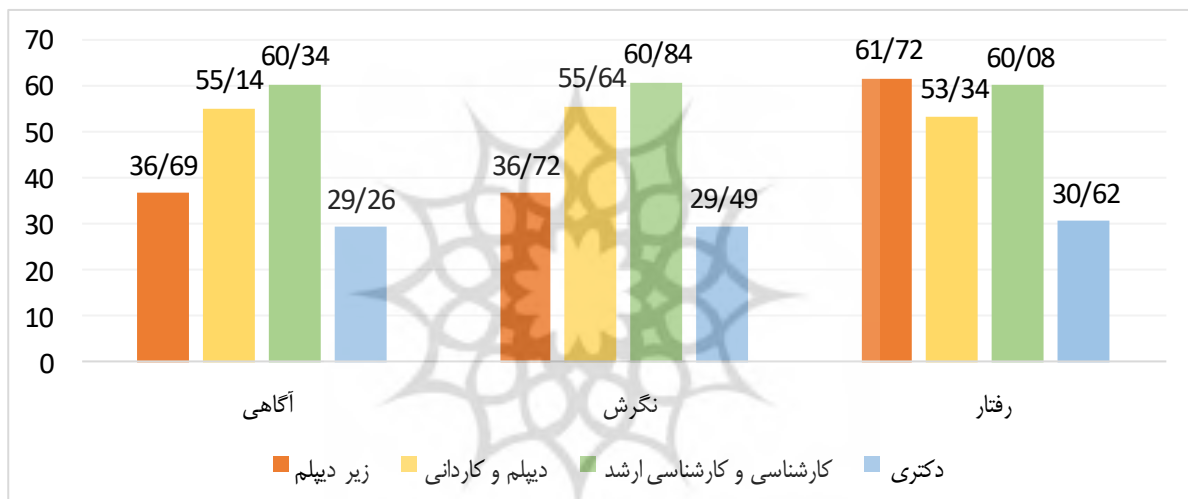
اختلاف سطح آگاهی (دانش)، نگرش و رفتار (عملکرد) محیط‌زیستی بر اساس تحصیلات در این بخش، به بررسی اختلاف آگاهی (دانش)، نگرش و رفتار (عملکرد) محیط‌زیستی شهروندان مقاطع تحصیلی از نظر آماری پرداخته می‌شود. روش آماری مورد استفاده برای مقایسه چهار گروه زیر دیپلم، دیپلم و کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد، دکتری آزمون کروسکال-والیس است که در (جدول ۴)، نمایش داده شده است. در بخش آگاهی (دانش) با توجه به سطح معنی‌داری ۰/۴۰ که بالاتر از ۰/۰۵ می‌باشد اختلاف معناداری با یکدیگر نداشتند؛ اما میانگین در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد با عدد ۶۰/۳۴ اندکی بالاتر است. در بخش نگرش، با سطح معنی‌داری ۰/۵۰ که بالاتر از ۰/۰۵ بود اختلاف معناداری با یکدیگر نداشتند؛ اما میانگین با عدد ۶۰/۸۴ در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد با اندکی بالاتر بود. در بخش رفتار (عملکرد) نیز، با توجه به اینکه سطح معنی‌داری ۰/۵۰ که بالاتر از ۰/۰۵ بود اختلاف معناداری با یکدیگر نداشتند؛ اما میانگین با عدد ۶۱/۷۲ در مقطع زیر دیپلم اندکی بالاتر بود.

جدول ۴: نتایج آزمون کروسکال-والیس، بررسی اختلاف آگاهی (دانش)، نگرش و رفتار (عملکرد) محیط‌زیستی مقاطع تحصیلی

بررسی اختلاف آگاهی (دانش) محیط‌زیستی بین مقاطع تحصیلی				
مقطع تحصیلی	تعداد	رتبه میانگین	درجه آزادی	معنی‌داری
زیر دیپلم	۶۷	۳۶/۶۹	۲	۰/۴۰
دیپلم و کاردانی	۱۳۵	۵۵/۱۴	۲	۰/۴۰
کارشناسی و کارشناسی ارشد	۱۶۵	۶۰/۳۴	۲	۰/۴۰
دکتری	۷	۲۹/۲۶	۲	۰/۴۰
بررسی اختلاف نگرش محیط‌زیستی بین مقاطع تحصیلی				
مقطع تحصیلی	تعداد	رتبه میانگین	درجه آزادی	معنی‌داری
زیر دیپلم	۶۷	۳۶/۷۲	۲	۰/۵۰
دیپلم و کاردانی	۱۳۵	۵۵/۶۴	۲	۰/۵۰
کارشناسی و کارشناسی ارشد	۱۶۵	۶۰/۸۴	۲	۰/۵۰

دکتری	۷	۲۹/۴۹	۲	۰/۵۰
بررسی اختلاف رفتار (عملکرد) محیط‌زیستی بین مقاطع تحصیلی				
مقطع تحصیلی	تعداد	رتبه میانگین	درجه آزادی	معنی‌داری
زیر دیپلم	۶۷	۶۱/۷۲	۲	۰/۵۰
دیپلم و کاردانی	۱۳۵	۵۳/۳۴	۲	۰/۵۰
کارشناسی و کارشناسی ارشد	۱۶۵	۶۰/۰۸	۲	۰/۵۰
دکتری	۷	۳۰/۶۲	۲	۰/۵۰

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

نمودار ۲: بررسی اختلاف آگاهی، نگرش و رفتار محیط‌زیستی مقاطع تحصیلی محدوده (منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها:

انسان و طبیعت در کنار یکدیگر هستند و نباید آن‌ها را جدا از هم در نظر گرفت. نگرانی در مورد محیط‌زیست و اثرات مخربی که آن را تهدید می‌کند، رو به افزایش می‌باشد و این موضوع به یک مسئله جهانی تبدیل شده است که باعث شده حفظ و حفاظت از محیط‌زیست امری ضروری تلقی شود. با شناخت عوامل مؤثری که جامعه بر طبیعت و محیط زندگی خود می‌گذارد می‌توان راهکارهایی برای تغییر رفتار مخرب و تشویق رفتارهای مثبت محیطی پرداخت. با مروری بر نظریه‌های مختلف و تحقیقات انجام‌شده در این زمینه مجموعه عواملی که به نظر می‌رسد در ارزیابی شاخص‌های اجتماعی محیط‌زیستی در این پژوهش بررسی شده است. پژوهش حاضر با توجه به اطلاعات به‌دست‌آمده نشان داد، بیشترین پاسخ‌دهندگان را از لحاظ جنسیت زنان گروه سنی ۲۵ تا ۴۰ و بیشترین پاسخ‌دهندگان را از نظر تحصیلات، افراد دارای تحصیلات کارشناسی و کارشناسی ارشد تشکیل داده‌اند. همچنین مردم شهر بندرلنگه بیشترین اطلاعات محیط‌زیستی خود را از رسانه‌های جمعی به‌ویژه تلویزیون و رادیو به دست می‌آورند، به‌خصوص افراد بی‌سواد، کم‌سواد، مسن و میان‌سال و کمترین اطلاعات را از سازمان‌های محیط‌زیستی کسب می‌کنند. در خصوص عوامل اجتماعی محیط‌زیستی، قبیل از آگاهی (دانش)، نگرش و رفتار (عملکرد) محیط‌زیستی در شهر بندرلنگه، میانگین پاسخ‌های دریافتی در مشاهده می‌شود که در بخش دانش محیط‌زیستی (شناخت در مورد توسعه پایدار و محیط زیست)، در بخش نگرش محیط‌زیستی (دولت و سازمان‌ها باید جرائم سنگینی برای از بین بردن یا ضرر به محیط‌زیست تعیین کنند) و در رفتار محیط‌زیستی (از میوه‌ها و سبزی‌هایی استفاده می‌کنم که با کودهای گیاهی و حیوانی (غیر از شیمیایی) پرورش یافته

باشد، بیشترین میانگین پاسخ را به خود اختصاص دادند. در بخش دوم به بررسی دانش محیط‌زیستی زنان و مردان از نظر آماری پرداخته شد. روش آماری مورد استفاده برای مقایسه دو گروه زن و مرد روش من-ویتنی بوده است. با توجه به اینکه سطح معنی‌داری بالاتر از ۰/۰۵ فرض صفر تأیید می‌شود. بر این اساس دو گروه، (جدول ۳)، زن و مرد در بخش دانش محیط‌زیستی اختلاف معناداری با یکدیگر نداشتند. البته نمره میانگین زنان اندکی بالاتر بود دو گروه زن و مرد در بخش نگرش محیط‌زیستی اختلاف معناداری با یکدیگر نداشتند. البته نمره میانگین مردان اندکی بالاتر بود. در بخش رفتار (عملکردی) نیز نمره میانگین زنان بالاتر از مردان بود. در ادامه، به بررسی اختلاف آگاهی (دانش)، نگرش و رفتار (عملکرد) محیط‌زیستی شهروندان مقاطع تحصیلی از نظر آماری پرداخته می‌شود. روش آماری مورد استفاده برای مقایسه چهار گروه زیر دیپلم، دیپلم و کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد، دکتری آزمون کروس-کال-والیس است که در (جدول ۴)، نمایش داده می‌شود. در بخش آگاهی (دانش) با توجه به اینکه سطح معنی‌داری بالاتر از ۰/۰۵ می‌باشند اختلاف معناداری با یکدیگر نداشتند؛ اما میانگین در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد اندکی بالاتر است. در بخش نگرش، با توجه به اینکه سطح معنی‌داری بالاتر از ۰/۰۵ بود اختلاف معناداری با یکدیگر نداشتند و میانگین در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد اندکی بالاتر بود. در بخش رفتار (عملکرد) نیز، با توجه به اینکه سطح معنی‌داری بالاتر از ۰/۰۵ بود اختلاف معناداری با یکدیگر نداشتند؛ اما میانگین در مقطع زیر دیپلم اندکی بالاتر بود. آگاهی نسبتاً مناسب نسبت به محیط‌زیست، اکثریت افراد در بروز رفتار برای حفظ محیط‌زیست ضعیف عمل می‌کنند. می‌توان این‌گونه گفت که در سخن خوب ولی در عمل ضعیف هستند؛ و همچنین برخورداری از آگاهی محیط‌زیستی نمی‌تواند تضمینی برای بروز رفتار و نگرش مردم باشد و عوامل مختلفی در این امر دخیل هستند. در بررسی‌ها و ارزیابی پاسخ به سؤالات در قسمت آگاهی سن‌های ۱۸-۱۵ سال با توجه به سن کم و نداشتن آموزش لازم و کافی در دبیرستان پاسخ مناسبی ندادند زیرا سؤالات کمی چالشی و نیازمند آموزش در این زمینه‌ها هستند؛ در مورد بی‌سوادها و تحصیلات ابتدایی این موضوع با شدت بیشتری مشاهده شده است؛ اما در خصوص تحصیلات کاردانی به بالاتر به خصوص کسانی که در واحدهای درسی و دانشگاهی خود واحدهایی مربوط به محیط‌زیست داشتند به سؤالات آگاهی به درستی پاسخ داده‌اند پس می‌توان نتیجه گرفت که آگاهی و علم در خصوص محیط‌زیست ضروری است و این آگاهی‌ها به افراد بستگی دارد. باید این نکته را ذکر کرد که سؤالات مربوط به آگاهی سؤالاتی هستند که نیاز به سواد محیط‌زیستی دارد. با توجه به یافته‌های به‌دست آمده میزان نگرش و رفتار مردم شهر بندرلنگه خوب برآورد می‌شود اما برخی نکات مهم دیگر وجود دارد، از جمله اینکه، درست است که برخی افراد (تحصیلات ابتدایی و حتی بی‌سواد هستند) و با توجه به نکات گفته‌شده از سواد محیط‌زیستی کمتری برخوردارند اما در بروز رفتار و نگرش محیط‌زیست گرایانه کاملاً متفاوت عمل کرده‌اند. به عبارت دیگر، می‌توان گفت که سالمندان و افراد بی‌سواد و حتی کم‌سواد نسبت به تحصیل کرده‌ها و جوان‌ترها عملکرد بهتری در حفظ، نگهداری، ترمیم و ایجاد محیط‌زیست بهتر در شهر و همچنین مشتاق‌تر و فعال‌تر و حتی استفاده از روش‌های نوین در ایجاد محیط‌زیست شهر داشتند. این گروه رفتارهایشان را ناشی از تجربه سالیان دراز خود و اطلاعات برگرفته شده از رسانه‌های جمعی به ویژه تلویزیون و رادیو می‌دانستند. این عملکرد در دانش‌آموزان نیز مشاهده شد که بسیار بیشتر و باحوصله برای حفظ محیط‌زیست تلاش می‌کردند و حفظ و گسترش محیط‌زیست سالم و پاک را اولویت می‌دانستند. همچنین با توجه به اطلاعات بدست آمده مشخص شد که کسانی که از تحصیلات عالی برخوردار هستند لزوماً دارای نگرش و رفتار محیط‌زیستی نیستند؛ آن‌ها بیشتر به تخصص خود اهمیت می‌دهند و مسائل محیط‌زیست و حفظ و نگهداری آن‌ها اولویت نیست؛ و داشتن آگاهی برای بروز رفتار و نگرش کافی نیست. در این مطالعه آگاهی و نگرش نسبی شهروندان بندرلنگه منجر به رفتارهای حفاظتی محیط‌زیست نشده بود، عمدتاً به این دلیل که در رفتارهای، عوامل دیگری مثل عوامل ساختاری، توانایی فرد و عادات نیز تأثیرگذار است. امروزه مشاهده می‌شود که مردم، خود را طرفدار و حامی محیط‌زیست معرفی می‌کنند اما در عمل این حمایت دیده نمی‌شود به این علت که مردم منافع کوتاه‌مدت شخصی خود را به منافع جمعی بلندمدت ترجیح می‌دهند و یا صدمه زدن ناخودآگاه به محیط‌زیست برای آن‌ها امری عادی تلقی می‌شود. برای بهبود وضعیت شاخص‌های اجتماعی مؤثر بر شرایط محیط‌زیست شهر بندرلنگه و شهرهای مشابه در کشور، پیشنهاد می‌شود که ایجاد بستری برای ارتباط و تعامل ساکنین با یکدیگر و در نهایت تعامل با مدیران و برنامه‌ریزان و برقراری ارتباط دوطرفه بین مردم و تصمیم‌گیرندگان، همچنین برای ایجاد شناخت و دانش محیط‌زیستی که از عوامل مؤثر بر رفتارهای مسئولانه هستند، از طریق آموزش‌های همگانی برای استفاده از وسایل ارتباط جمعی و همایش‌های محیط‌زیستی صورت گیرد که زمینه‌هایی برای تدوین مقالات، پیشنهادات، تألیفات و ابتکار علمی دانش‌آموزان و دانشجویان در جامعه فراهم گردد.

References:

1. Ansari Lari, Maryam; Teymouri, Hossein (2017), The role of zoomorphology in the physical development of Bandar Lengeh city using AHP model, *Regional Planning Quarterly*, pp. 158-147(in Persian)
2. Azadkhai, P., Hosseinzadeh, J., & Karami, F. (2020). Investigating the Role of Social Capital in Environmental Protection in Ilam City. *Journal of Environmental Science and Technology*, 22(9), 1-16. doi: 10.22034/jest.2021.30803.3926
3. Azadkhani, Pakzad; (2019), The role of environmental awareness and knowledge in creating sustainable ecotourism Case study of Ilam city, second year, No. 2(in Persian)
4. Dastres, Farnaz, Khajeh Nouri, Bijan. (2019). Investigating the relationship between sociological factors and environmental behavior of Shiraz citizens. *Applied Sociology*, No. 4, pp. 58-35(in Persian)
5. Do Paço, A., Laurett, R. (2019). Environmental Behaviour and Sustainable Development. In: Leal Filho, W. (eds) *Encyclopedia of Sustainability in Higher Education*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-63951-2_14-1
6. Faraji, Allah, Ghasemi, Parisa (2014), Historical Geography of Bandar Lengeh and the Role of its Trade in the Persian Gulf, *Persian Gulf Cultural and Political Studies Quarterly*(in Persian)
7. Haribabu, K. (2021). Green Energy for Environmental Sustainability. *Chemical Engineering & Technology*, 44(5), 810- 810. doi:10.1002/ceat.202170505.
8. Jafarina, Gholamreza. (2021). Effects of environmental behaviors in the creation and foundation of sustainable urban development (Case: Bushehr city). *Urban Environment Planning and Development*, 1(4), 77-88.
9. Jamali Haji Hassan Sofla, Eynollah, & Nematollahi Bonab, Simin Dokht. (2021). Investigating and evaluating the role of citizens and their social participation in achieving the goals of sustainable urban development (case example: Tabriz city). *Urban Environment Planning and Development*, 1(1), 95-112. (in persian)
10. Karamipour, Hamid, Mohseni Abolkhairi, Ali Reza, Rezaei, Mehran, Seif, Zohreh (2016), Causes of social degeneration in Lengeh port, sixth year, number 1, pp. 135-101(in Persian)
11. Malekabadi, Reza; Abdollahi, Azimeh Sadat, Sadeghi, Mohammad Reza (2012), Analysis and Recognition of Environmental Behaviors, Case Study of Isfahan, *Journal of Urban Planning Research*, Fifth Year, No. 18, pp. 20-1(in Persian)
12. Maleki, Saeed, Sarvestan, Rasoul (2016), Evaluating Citizens' Participation in Services and Environment of Baghmalek Urban Areas, *Quarterly Journal of Urban Management Studies*, Year 8, No. 24(in Persian)
13. Marzban, Ameneh, Barzegaran, Mehran; Hamitkhah, Mojtaba, Ayasi Maryam, Delavari, Samaneh (2019), Environmental Awareness and Behavior Evaluation of Yazd Citizens, *Iranian Journal of Environmental Health Scientific Quarterly*, Twelfth Year, No. 1, pp. 30- 17(in Persian)
14. Mersal ,D.A. ,(2016) ,sustainable urban futures: environmental planning for sustainable urban development ,journal of procedia environmental sciences ,No. 34 ,PP 49-61.

15. Mohammed, I., Alshuwaikhat H.M., Adenle, Y.A., (2016). An approach to assess the Effectiveness of Smart growth in achieving sustainable development, *Sustainability*, 8, 397, doi:10.3390/su8040397
16. Piorr, A., Ravetz J., Tosics, I., (2019). Pere-urbanization in Europe: Towards a European policy to sustain urban-rural future; A synthesis report of the PLUREL project, PLUREL Consortium, Copenhagen, Denmark, 89 p.
17. Rezaian, Siavash; Jozi, Seyed Ali, Malmasi, Saeed (2018), A Study of the Role of Citizens' Participation in the Protection of the Urban Environment, A Case Study of District 9 of Tehran Municipality, *Environmental Extension Quarterly*, No. 62(in Persian)
18. Sajjadi, Jila; Razavian, Mohammad Taghi, Maroufi, Ayub (2019), Measuring inequality of urban environmental health indicators, a case study of metropolitan areas of Tehran, *Journal of Geographical Planning, Golestan University Quarterly*, Ninth Year, No. 34, pp. 116_99(in Persian)
19. Salehi, Sadegh (2011), Environmental Behavior, *Environmental Science and Education, Journal of Educational Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz*, Volume 6, Year 18-2, 220-201(in Persian)
20. Salehi, Sadegh; Ghaemi Asl, Zahra (2013), A Study of the Relationship between Environmental Education and Environmental Protection Behaviors, A Study of High School Girls in Babol, *Quarterly Journal of Environment and Sustainable Development*, First Year, No. 3(in Persian)
21. Severo, Anderiya ,(2021), Impact of the COVID-19 pandemic on environmental awareness, sustainable, consumption and social responsibility: Evidence from generations in Brazil and Portugal, *Journal of Cleaner Production* pp, 286 , 124947
22. Statistical Yearbook of Hormozgan Province, (2020)(in Persian)
23. UNEP, (2018). The weight of cities-resource requirements of future urbanization, Paris: International Resource Panel Secretariat. www.Resourcepanel.org, Received: 2021.
24. United Nations. World Urbanization Prospects, (2015). Highlights (ST/ESA/SER.A/352), United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division: New York, NY, USA,
25. Wang Z.B. ,Fang C.L. ,(2016). Spatial-temporal characteristics and determinants of PM2.5 in the bohai rim urban agglomeration. *Chemosphere* 148 ,148-162.
26. Yamini, Mohammad Javad, & Jafarinia, Gholamreza. (2021). Examining the role of individual variables in the relationship between social capital and environmental behaviors of citizens of Jam city. *Planning and development of the urban environment*, (), -. doi: 10.30495/juepd.2022.697770(in Persian)/
27. Zheng W. ,Ke X. ,Xiao B. ,Zhou T. ,(2019). Optimising land use allocation to balance ecosystem services and economic benefits - a case study in Wuhan ,China. *J. Environ. Manag.* 248 ,109306. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2019.109306>.

پروژه‌ی نگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی